

לפני שהצולנט יגמר?

האם טוב למהר? בני ישראל יוצאים ממצרים "בחיפזון", לא מסיבה נכונה. כדי לבצע בחיינו שינוי מהותי שגם יחזיק מעמד לאורך זמן, יש להתקדם צעד אחר צעד.

למה בחיפזון?

אנו קוראים בפרשתנו את הסיפור של יציאת מצרים. כל ילד קטן יודע את הסיבה מדוע אנו אוכלים מצות בפסח: היות שהמצרים גרשו את בני ישראל ממצרים ולא היה מספיק זמן כדי שהבצק יתפח, לכן הם אפו מצות, כמו שהפסוק אומר במפורש: "ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים לא יכלו להתמהמה" (בא, י"ב ל"ט).

אבל עוד קודם לכן ¹ כבר בראש חודש ניסן שבועיים מראש! ² כחלק מתוכנית יציאת מצרים, הקב"ה תכנן מלכתחילה שהכול יהיה בחיפזון. כשה' נתן את המצווה של קרבן פסח ואת כל הסדר של "פסח מצרים" נאמר שם "וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם", ואז מגיע העיקר: "ואכלתם אותו בחפזון" ורש"י מוסיף: "לשון בהלה ומהירות" (י"ב י"א). הרי לנו שלא רק המצות נאפו בחפזון אלא גם קרבן פסח עצמו נאכל בחפזון.

דהיינו, למרות שהקב"ה ציוה אותם "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר" (יב, כד), מכל-מקום הקב"ה רצה שעם ישראל יאכל את קרבן הפסח בחיפזון (ראה 'התועדויות' תשמ"ו ח"ב עמ' 854). וכמו שהתורה מסכמת זאת בחומש דברים: "כי בחפזון יצאת מארץ מצרים" (דברים ט"ז, ג).

למעשה כל יציאת מצרים הייתה בחיפזון ובבהלה. היה את ה"חפזון דמצרים" ³ המצרים רצו שהיהודים ימהרו לצאת עוד באמצע הלילה במהירות יתרה, "כי אמרו כולנו מתים" (י"ב ל"ג).

כמו-כן היה את ה"חפזון בישראל" [?] גם בני ישראל מיהרו לברוח מצרים "כי ברח העם" (י"ד, ה) (ברכות ט, א), והמכילתא מוסיף שהיה גם "חפזון דשכינה", הקב"ה בעצמו כביכול נחפז להוציא את עם ישראל ממצרים.

ואולי ניתן לומר את הטעם בזה: בני ישראל חששו שמא המצרים יתחרטו ולא יאפשרו להם לצאת ממצרים; המצרים עצמם חששו שמא בני ישראל יתחרטו ולא ירצו לצאת ממצרים, ואילו הקב"ה חשש שמא שתי הצדדים יתחרטו. ולפיכך יציאת מצרים היתה "בחפזון בבהלה ובמהירות".

לא למהר!

אבל מסתבר שלא תמיד חפזון זה דבר טוב וחיובי. לאחרונה בא להיברו סקול אצלינו יהודי ניצול שואה שגולל באוזנינו את סיפור ההצלה הפרטי שלו. הוא סיפר שהוא היה אסיר במחנה העבודה אושוויץ לקראת סיום המלחמה. בימים האחרונים הגרמנים נהגו לאסוף קבוצה של יהודים, לקחת אותם הרחק מהמחנה, פוקדים עליהם לחפור בור עמוק, ואז היו יורים בהם תוך שהם נופלים אל הבור העמוק שהם חפרו בידיהם.

באותם ימים היו במחנה גם אסירים לא יהודים והמפקח מטעם האסירים [?] שהיה גוי פולני [?] יעץ לצעירים היהודים: "מחר בשעה שהמפקד הגרמני יבוא בבוקר למפקד וישאל מי כאן יהודי [?] אל תשיבו לו". ואכן ביום המחרת בשעת ה'מפקד' הורה הגרמני בצעקה שעל כל היהודים מבין הקבוצה לצאת מהשורות ולעמוד בצד! אולם אף אחד לא זז ממקומו. גם כאשר חזר וצעק את דבריו בגרמנית, לא היתה תגובה. "אתם לא מבינים גרמנית?" הוא שאל, ותוך כדי כך פנה לנער אחד שנראה כיהודי ושאל אותו האם הוא יהודי. הנער מרוב פחד ובהלה החל לרעוד וענה בחיוב.

הגרמני הורה לו לומר לחברים שלו לצאת מן השורה. הנער כולו רועד פנה באידיש לחבריו ואמר "אינגלאך גייט ארויס", ועדיין אף אחד לא זז ממקומו.

באותו רגע הופיעו המטוסים האמריקאים מעל שמי אושוויץ, הגרמנים ברחו, וכל היהודים ברחו חזרה ל"בארקס" שלהם. חצי שעה לאחר מכן הופיעו הטנקים של הצבא האמריקאי. ללא ספק הדקות הללו בהן התמהמהו מלהשיב לפקודתו של הגרמני הצילו את חייהם. ואז [?] כך הוא מספר [?] הופיעו החיילים האמריקאים עם הרבה אוכל באמתחתם; אסירי המחנה המורעבים התנפלו על האוכל אך רבים

מהם מתו בגלל זה. וכך רבים מקרב הניצולים מתו כתוצאה מאכילה פתאומית ולא מבוקרת.

ביהדות אנחנו מוצאים "הלכות סעודה" שבהם התורה מדריכה את האדם בפרוטרוט כיצד צריך וראוי לאכול. ההלכה אומרת שלאדם אסור לאכול אכילה גסה, וכמו שהרמב"ם כותב "אכילה גסה לגוף כל אדם . . הוא עיקר לכל החלאים" (הל' דעות פ"ד הל' ט"ו).

ועוד הלכה מעניינת בקשר לסעודה: אסור לדבר באמצע האכילה, "אין משיחין בסעודה ואפילו בדברי תורה, מפני הסכנה שמא יקדים קנה לושט" (קיצשו"ע סימן מ"ב,ה). אם אתה יושב בסעודה עם יהודים אחרים, ואתה מביע את דעתך בנושא פלוני אך חברך אינו מגיב לדברך ? אל לך לחשוש חלילה שהסיבה לחוסר תגובתו היא מפני שאין לו דעה מגובשת בנושא, אלא רק בגלל שחזקה עליו הוראת ההלכה ש"אין משיחין בשעת הסעודה", והיות שפיו מלא עדיין עליו לסיים קודם את אכילתו. או אז תיווכח עד מהרה שגם לו יש דעה מגובשת בנושא המדובר.

ישנה בעיה גדולה עם ה'חפזון'. כשמבצעים משהו במהירות יתרה הדבר לא מחזיק מעמד. כשאדם פותח, למשל, בדיאטה חזקה בבת אחת ובמהירות, בדרך כלל הוא מחזיק מעמד במשך שבועיים עד שהוא נשבר. אדם שמתחיל להתעמל הרבה בכל יום ? סביר להניח שהוא לא יחזיק מעמד הרבה זמן. אם אנחנו רוצים שיהיה להחלטות שלנו "קיום אמיתי" הדבר צריך להיעשות אט אט בסדר ובהדרגה, עקב בצד אגודל.

וכמו שהמדרש (יל"ש רמז תצ"ב) אומר שכיון שיציאת מצרים הייתה בחיפזון, היא לא החזיקה מעמד וישראל חזרו לגלות בבל, עמדו חנניה מישאל ועזריה וגאלו אותם משם, וגם גאולה זו לא החזיקה מעמד עד שגלו ליון וכך הלכו ישראל בגלות אחר גלות. ולכן על הגאולה העתידה לבוא כתוב: "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו" (ישעי' כ"ב, י"ד), אלא דוקא "בשובה ונחת תושעון" (ל, ט"ו).

כך הם פני הדברים גם בחיים היהודיים היומיומיים שלנו: אם אדם מתחיל לקיים מצוות רבות בבת-אחת הרי שנשקפת סכנה שמא הוא ישבר ובסוף יוותר על הכל. וכך גם לגבי כל מצוה פרטית בפני עצמה, אם אדם רוצה להרגיש באמת את הפן הרוחני של המצוה ? עליו לקיים אותה במתינות (ראה תורת שמואל תרכ"ט ד"ה מצה זו).

תפילה של בני עליה

לכן מצינו אצל חסידים שהם נוהגים בשבת להתפלל במתינות ובאריכות. בכל בית כנסת מן השורה מתפללים מהר כי הציבור רעב וממהר לביתו. אבל אצל חסידים, במשך כל הדורות, תמיד היו בני עליה שהתפללו באריכות, הם באמת חשבו על מה שיוצא מפיהם בשעת התפילה, הם באמת הרגישו שהם יוצרים קשר עם הבורא, שהם מדברים עם הקב"ה כבן המתחטא אצל אביו.

בצעירותי כאשר למדתי בישיבה בכפר חב"ד, היו מכינים ביום שישי במטבח שני סירים גדולים של צ'ולנט; סיר אחד היה מיועד עבור רוב התלמידים שהיו מסיימים את התפילה ביום שבת כרגיל בשעה 12:30, אך בנוסף היה סיר צ'ולנט מיוחד שלא נגעו בו, אותו שמרו לתלמידי הישיבה שנהגו להאריך בתפילתם. את הסיר המיועד להם הורידו מהאש רק בשעה שלוש אחרי הצהרים. זה היה 'בונוס' מיוחד בשביל הבחורים שהיו מוכנים להתגבר על יצרם, לכבוש את רעבונם ולהתפלל קצת יותר באריכות.

כל מי שרוצה להתפלל כאן קצת יותר באריכות ^[1] בכבוד, אנו מאפשרים זאת בכבוד רב, בית הכנסת שלנו נשאר פתוח, האור דלוק והחימום עובד. אני לא יכול להבטיח לכם שישאר לכם כאן צ'ולנט, ולכן אני לא מציע שתישארו כאן עד שלש אחר הצהרים. אבל כדאי בכל פעם שמתפללים לבחור קטע אחד מתוך התפילה ובקטע הזה לא למהר, אלא לחשוב על המילים ולהתבונן בהם, לעשות "מדיטציה", לחשוב על הקב"ה וכך תהיה לתפילה שלנו יותר עומק ויותר משמעות. בד בבד תספיקו כמובן להגיע לקידוש לפני שהצ'ולנט יגמר ^[2]